

O niektórych elementach umowy pożyczki – po zmianach wprowadzonych tzw. ustawą antylichwiarską

dr hab. Krzysztof Zagrobelny, prof. UWr*

Po raz kolejny podjęto ustawową próbę ograniczenia lichwy. Podstawowym środkiem, dzięki któremu cel ten ma być osiągnięty, jest konstrukcja limitu pozaodsetkowych kosztów umowy pożyczki pieniężnej. Wprowadzono ją do Kodeksu cywilnego w art. 720¹. Nie jest wcale oczywiste, że rozwiązanie to wyłącznie poprawi sytuację pożyczkobiorcy. W opracowaniu wskazano także możliwe negatywne skutki, jakie rozwiązanie to może mieć dla zazwyczaj słabszej strony umowy pożyczki.

Wprowadzenie

Ustawa z 6.10.2022 r. o zmianie ustaw w celu przeciwdziałania lichwie¹, w publicystyce nazywana ustawą antylichwiarską, wprowadziła do konstrukcji umowy pożyczki nowe elementy. Podstawowy cel ustawy został wymieniony w jej tytule, bardziej szczegółowo wyłożony zaś w uzasadnieniu rządowego projektu w druku sejmowym nr 1911, który wpłynął do Sejmu 12.1.2022 r. Czas pokaże, czy zawarte w niej rozwiązania pozwolą zwalczać lichwę lub ograniczyć jej skalę, pamiętając o podejmowanych w przeszłości próbach, które niekoniecznie przynosiły pożądane i tylko takie efekty². W uzasadnieniu ustawy ambitnie założono „podjęcie kompleksowych i skoordynowanych działań, zarówno na gruncie prawa karnego, jak i przez ingerencję w stosunki cywilnoprawne, ukierunkowanych na zlikwidowanie patologii udzielania pożyczek o charakterze lichwiarskim. W ramach zastosowanego instrumentarium pierwszorzędne znaczenie zdaje się mieć określenie maksymalnej wysokości tzw. kosztów pozaodsetkowych dla umowy pożyczki pieniężnej zawieranej z osobą fizyczną i niezwiązanej bezpośrednio z działalnością gospodarczą lub zawodową tej osoby, obniżenie górnego limitu kosztów pozaodsetkowych kredytu konsumencyjnego, dodatkowo zaś wprowadzenie nadzoru KNF nad instytucjami pożyczkowymi, wprowadzenie definicji kosztów innych niż odsetki w ustawie z 6.6.1997 r. – Kodeks karny.

Uprawnienia stron umowy pożyczki

Wydaje się dość oczywiste, że przeciwdziałanie lichwie musi mieć związek z kształtowaniem uprawnień stron umowy pożyczki.

Wspomniana umowa wydawałoby się stanowi stosunkowo prostą konstrukcję prawną, która jednak przy bardziej szczegółowej analizie rodzi szereg wątpliwości. Warto zauważyć, że do pewnego momentu problematyczne było to, czy umowa pożyczki, w ramach której biorący zobowiązany jest uiszczać odsetki za korzystanie z kapitału, może być zaliczona do umów wzajemnych³, i ewentualnie do jakich to może prowadzić konsekwencji, zważywszy na szczególny reżim prawny obowiązujący w umowach synallagmatycznych. Nie widać powodów, aby świadczeniu biorącego pożyczkę, które polega na płaceniu za korzystanie z cudzego kapitału w postaci odsetek, odmówić funkcji odpłaty za tę możliwość, a zatem by wówczas uznać istnienie między nimi szczególnego powiązania charakterystycznego dla funkcjonalnego synallagma⁴. Przy występowaniu w odpłatnej pożyczce dwóch naprzemiennych świadczeń głównych, z jednej strony, świadczenia dającego pożyczkę polegającego na oddaniu do korzystania sumy pieniężnej i znoszenie tego stanu przez pewien czas, a z drugiej strony, świadczenia biorącego pożyczkę spełnianego przez zapłatę odsetek, niezaliczenie jej do umów wymienionych w art. 487 § 2 KC byłoby trudne do zrozumienia. Nie rodziło wątpliwości ustalenie charakteru powinności

³ Tak A. Klein, Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego, Wrocław 2005, s. 121; K. Zagrobelny [w:] Kodeks cywilny. T. I. Komentarz do artykułów 1–534, pod red. E. Gniewka, Warszawa 2004, s. 1250, kom. do art. 487, Nb 6; M. Lemkowski, Oprocentowanie jako świadczenie wzajemne, PiP Nr 1/2005, s. 29 i n.; F. Zoll [w:] System Prawa Prywatnego. T. 6. Suplement, pod red. A. Olejniczaka, Warszawa 2010, s. 39; G. Tracz, Kredyt jako typ umowy, TPP Nr 4/2019, s. 105, przeciwny pogląd był jednak dominujący, zob. W. Czachórski, Prawo zobowiązań w zarysie, Warszawa 1968, s. 539; L. Kostowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. T. 2. Księga trzecia – zobowiązania, pod red. J. Ignatowicza, Warszawa 1972, s. 1516; zdaniem L. Steckiego [w:] Kodeks cywilny z komentarzem, pod red. J. Winiarza, Warszawa 1980, s. 657, do odpowiedzialności stron umowy pożyczki stosuje się przepisy art. 476–486 KC, co sugeruje niewzajemny charakter umowy. Stanowisko o niewzajemnym charakterze pożyczki jest podzielane w wielu najnowszych opracowaniach, zob. np. J. Gołaczynski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz, pod red. E. Gniewka, P. Machnikowskiego, Warszawa 2021, kom. do art. 720, Nb 5. Podobnie brak jednomyślności judykatury w ocenie wzajemności umów, w ramach których pojawia się odpłatność w postaci odsetek, przy czym zdaje się, że w coraz większym stopniu wzajemny charakter np. umowy kredytu aprobuje SN, zob. np. uchwała SN z 16.2.2021 r., III CZP 11/20, Legalis. Nieporozumieniem jest natomiast kwestionowanie wzajemnego charakteru umowy pożyczki z uzasadnieniem, że oprocentowanie niczego nie zmienia w jej konstrukcji, ponieważ zwrot przedmiotu pożyczki po upływie okresu wskazanego w umowie stanowi ekwiwalent świadczenia pożyczkodawcy, tak M.Z. Pater, Charakter prawny umowy kredytu oraz dopuszczalność prawa zatrzymania w postępowaniach frankowych w świetle dotychczasowego stanowiska Sądu Najwyższego, MoP Nr 7/2022, s. 368–369. Pomijając w tym miejscu to, że obowiązek zwrotu pożyczki nie jest świadczeniem, rozumowanie to zdaje się być po prostu nielogiczne. Zamiast udzielać pożyczkę po to, aby uzyskać ekwiwalent w postaci jej zwrotu, wystarczy jej nie udzielić i efekt końcowy będzie taki sam.

⁴ W doktrynie przyjmuje się również, że wzajemność umowy nie jest cechą wyłącznie tych umów, w których ustawowej konstrukcji występuje powinność świadczenia jednej ze stron za świadczenie drugiej, ale wzajemne są takie umowy, w których ekwiwalentność świadczeń zostaje wprowadzona przez jej strony, pomimo że ustawa tego nie wymaga dla jej ważności, zob. A. Brzozowski [w:] System Prawa Prywatnego. T. 5. Prawo zobowiązań – część ogólna, pod red. K. Osajdy, Warszawa 2020, Legalis, Nb 49.

* Autor jest profesorem UWr; ORCID: 0000-0003-4544-0088.

¹ Dz.U. poz. 2339.

² Zob. interesujące rozważania na temat lichwy G. Tracz, Lichwa usankcjonowana, TPP Nr 1/2020, s. 103 i n.

strony, która zobowiązana była do oddania wierzycielowi kapitału na pewien czas, pomimo że nie chodzi w niej o samo przetransferowanie sumy pieniężnej z majątku dającego pożyczkę do majątku biorącego. Istotne przy charakterystyce długu jest również trwanie stanu, w którym pożyczkobiorca korzysta z przedmiotu świadczenia, co wyraźnie odróżnia tę powinność np. od zapłaty ceny w umowie sprzedaży. Wątpliwości pojawiały się przede wszystkim wtedy, kiedy należało określić charakter prawny obowiązku zwrotu przez biorącego pożyczkę jej przedmiotu⁵. Należy przy tym wyraźnie zaznaczyć, że dość powszechnie traktowano tę powinność jako obowiązek dłużniczy⁶. Przyjęcie określonej kwalifikacji zachowania stron (dług czy obowiązek wierzycielski) wiązało się z dalej idącymi konsekwencjami⁷. Tytułem przykładu warto wskazać, że jeśli istotnie biorący pożyczkę w zakresie obowiązku jej zwrotu jest dłużnikiem dającego, to wtedy działać będzie reguła z art. 457 KC określająca charakter terminu, w jakim ma to nastąpić, zaś sam zakres obowiązku zwrotu (wysokość zwracanej sumy) będzie mógł być korygowany stosownie do treści art. 358¹ § 3 KC. Wspomniane przepisy odnoszą się bowiem nie do każdego zachowania, ale do **spełnienia świadczenia**, a w taki sposób może działać tylko dłużnik. Ustalenie to będzie miało również wpływ na sposób zarachowania zapłaty, jeśli osobno dokonuje się częściowego zwrotu pożyczki i odsetek, przyjmując, że art. 451 KC ma zastosowanie do takich samych, czyli mających jednorodny charakter powinności⁸, jak również na możliwość korzystania z instytucji potrącenia. Zgodnie z przyjętą siatką pojęciową opisującą stosunek obligacyjny, wierzyciel wypełniając ciężący na nim obowiązek nie świadczy i nie wypełnia długu, które to terminy opisują pozycję dłużnika. Pojęcie „dług” przypisane jest bowiem do osoby mającej zachować się w określony sposób wobec wierzyciela, przyjmując zaś konieczność wystąpienia w zobowiązaniu przynajmniej dwóch jego stron, to wierzyciel w odniesieniu do tego samego zachowania nie może być równocześnie dłużnikiem. Jak wiadomo nie wyklucza to istnienia zobowiązań, w których każda ze stron występuje jako wierzyciel i równocześnie jako dłużnik, przy czym każdorazowo pozycję tę wyznacza fakt, czy jest ona zobowiązana świadczyć drugiej stronie lub też jest uprawniona do innego świadczenia od swojego kontrahenta. Chodzi zatem o różne zachowania tej samej osoby. Oceniając **pozycję strony umowy pożyczki** należy zwrócić uwagę na to, że sam fakt zapłaty przez nią określonej sumy świadczy z pewnością o tym, że doszło do transferu z majątku płaconego do majątku odbiorcy. Nie wyjaśnia natomiast, jak rzeczoną zapłatę należy postrzegać w strukturze zobowiązania, czyli pod jakim

tytułem jej dokonano⁹. Czy płacił dłużnik (spełniając świadczenie) czy też wierzyciel.

Należy przy tym zauważyć, pozostając przy kwalifikowaniu zwrotu przedmiotu pożyczki nie w perspektywie obowiązków dłużnika, a przeciwnie, uznając za prawidłowe i właściwe osadzenie jej w powinnościach wierzyciela¹⁰, że nie jest równoznaczne z wykluczeniem w tym zakresie możliwości oceny skuteczności takiej zapłaty zgodnie z zasadą nominalizmu. Pomimo wskazania w treści art. 358¹ § 1 KC, że wspomniana reguła stosowana jest do zobowiązań ze świadczeniem pieniężnym, w których „płatnikiem” jest dłużnik, to ze względu na ogólnosystemowe znaczenie nominalizmu i jego obowiązywanie¹¹ będzie ona miała zastosowanie również do wykonania obowiązków wierzycielskich. Natomiast do tego typu relacji nie da się, przynajmniej wprost, stosować zwłaszcza art. 358¹ § 3 KC dotyczącego waloryzacji sądowej, nie ma natomiast przeszkód, aby korzystać w tym zakresie z waloryzacji umownej. Jej podstawy należy wówczas upatrywać nie w art. 358¹ § 2, ale w art. 353¹ KC. Konsekwencją tego ustalenia jest to, że zasadniczo w razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania, i to zarówno w przypadku, gdy nastąpiła ona po wydaniu przedmiotu pożyczki i zwracana suma ma inną wartość nabywczą niż wypłacona pożyczkobiorcy, jak i wtedy, kiedy opóźnił jej zwrot i wówczas nastąpiła deprecjacja jej wartości, to bez szczególnej klauzuli umownej zwracana suma nie będzie mogła być waloryzowana.

W kodeksowej konstrukcji umowy pożyczki nie pojawiają się nie tylko inne świadczenia, do których spełnienia byłaby zobowiązana jedna ze stron, ale – poza obowiązkiem zwrotu – również inne obowiązki obciążające je jako wierzycieli¹². Należy mocno podkreślić, że nawet źródłem obowiązku płacenia odsetek, o którym wspomniano wyżej, kwalifikując *in casu* je jako świadczenie główne we wzajemnej wtedy umowie, nie są bezpośrednio przepisy ustawy, ale postanowienie stron (zob. art. 359 KC). Przepisy o odsetkach znajdują zastosowanie dopiero wtedy, gdy strony zdecydowały o obowiązku płacenia, ale nie określiły ich wysokości, albo ustaliły je w nadmiernej wysokości. Stosunkowo szczupła regulacja umowy pożyczki w KC nie wyklucza umownego obciążenia jej stron innymi powinnościami (*accidentalia negotii*), w tym również takimi, których wykonanie nastąpi przez zapłatę oznaczonej sumy pieniężnej. Możliwość wprowadzenia tego rodzaju postanowień za każdym razem podlega jednak ocenie, uwzględniającej okoliczności składania oświadczeń przez strony, podobnie jak dzieje się to w przypadku innych umów.

Istota regulacji art. 720¹ KC

Wprowadzony do Kodeksu cywilnego art. 720¹, z założenia mający być jednym z instrumentów przeciwdziałania lichwie, może rodzić poważne wątpliwości. Od razu należy zaznaczyć, że nie chodzi tu wyłącznie o sam pomysł limitowania pozaodsetkowych kosztów

⁵ Zob. uwagi I. Karasek-Wojciechowicz, dotyczące zwrotu kapitału [w:] *Zobowiązania*. T. I. Przepisy ogólne i powiązanie przepisów Księgi I KC, pod red. P. Machnikowskiego, Warszawa 2022, art. 353, Nb 182.

⁶ Zamiast wielu W. Czachórski, *Prawo zobowiązań...*, op. cit., s. 539; J. Gołaczynski [w:] *Kodeks...*, pod red. E. Gniewka, P. Machnikowskiego, op. cit., art. 720, Nb 5; W. Popiołek [w:] *Kodeks cywilny*. T. II. Komentarz. Art. 450–1088, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2021, Legalis, art. 720, Nb 5. W tej koncepcji umowa pożyczki ma zawsze charakter dwustronnie zobowiązujący, ale jak zakładają zwolennicy tego stanowiska – nigdy wzajemny.

⁷ W uchwale z 16.2.2021 r., III CZP 11/20, SN przyjmuje, że z punktu widzenia art. 497 w zw. z art. 496 KC obowiązek zwrotu wykorzystanego kapitału jest – w relacji do oddania środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy – czymś więcej niż zobowiązaniem do świadczenia wzajemnego, ma charakter bardziej podstawowy. Przyjęcie założenia, że zwrot kwoty wykorzystanego kredytu jest jednak świadczeniem, zmusza SN do wprowadzenia swoistej hierarchii i porównania dwóch świadczeń kredytobiorcy.

⁸ Zob. K. Zagrobelny, *Uwagi o zarachowaniu świadczenia*, MoP Nr 18/2022, s. 964 i n.

⁹ Udzielenie zaliczki (jej zapłata) zgodnie z art. 743 KC nie jest świadczeniem, dający zlecenie nie jest w tym zakresie dłużnikiem przyjmującego zlecenie, wypełnia bowiem wierzycielski obowiązek współdziałania, zob. P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, pod red. E. Gniewka, P. Machnikowskiego, op. cit., art. 743, Nb 2.

¹⁰ Zob. G. Tracz, *Kredyt jako typ umowy*, op. cit., s. 106.

¹¹ G. Żmij, *Prawo waluty*, Kraków 2003, s. 53.

¹² Pomijam to, że jak w każdym zobowiązaniu, w którym dochodzi do wydania rzeczy, po stronie uprawnionego do takiego świadczenia istnieje wierzycielski obowiązek współdziałania (art. 354 § 2 KC) – przyjęcia przedmiotu świadczenia.

związanych z zawarciem umowy pożyczki pieniężnej¹³, obecny już wcześniej w obowiązujących rozwiązaniach dotyczących kredytu konsumenckiego¹⁴, ale o to, czy przypadkiem postanowienie to nie legitymizuje niektórych obciążeń pożyczkobiorcy, których wcześniej, przed omawianą nowelizacją, dający pożyczkę nie mógł się tak swobodnie domagać. Trzeba bowiem pamiętać, że wprowadzenie do obrotu prawnego umowy nazwanej (a taką jest pożyczka), której podstawowa konstrukcja obejmująca zasadnicze dla danego typu zobowiązania elementy, w tym prawa i obowiązki jej stron, powoduje, że ma ona swoją „naturę”, stanowiącą jednocześnie dla stron granicę dopuszczalnych zmian¹⁵. Nie jest więc możliwe zupełnie swobodne uzupełnianie lub modyfikowanie umowy należącej do grupy nazwanych (*contractus nominati*) z powołaniem się na dyspozytywny charakter przepisów o umowach zobowiązaniowych i odwołaniem do art. 353¹ KC. Zbyt daleko idące odstępstwa od modelu ustawowego mogą prowadzić do różnych konsekwencji, np. zawarcia umowy, ale z kategorii nienazwanych (*contractus innominati*), ale też nieważności poszczególnych jej postanowień lub też eliminacji z obrotu nieważnej czynności prawnej (art. 58 KC).

Nowe przepisy pozwalają dającemu pożyczkę dochodzić poza samymi odsetkami, także marże, prowizje lub opłaty związane z przygotowaniem umowy pożyczki, udzieleniem pożyczki lub jej obsługą albo kosztów o podobnym charakterze, opłaty związane z odroczeniem terminu spłaty pożyczki, jej nieterminową spłatą albo kosztami o podobnym charakterze, a także koszty usług dodatkowych, w szczególności koszty ubezpieczeń, koszty związane z ustanowieniem zabezpieczenia pożyczki, koszty pozyskiwania informacji dotyczących biorącego pożyczkę, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do zawarcia umowy. Ze względu na stopień ochrony biorącego pożyczkę ryzykowne jest to, że posłużono się formułą otwartą, która pozwoli zmieścić w niej inne jeszcze koszty, o podobnym charakterze (art. 720¹ § 2 pkt 1 i 2 KC) lub których poniesienie jest niezbędne do zawarcia umowy (art. 720¹ § 2 pkt 3 KC). Ograniczenie tych kosztów przez kryterium „podobnego charakteru” lub „niezbędnych do zawarcia umowy” jest na tyle nieostre, że trudno je uznać za czynnik gwarantujący równowagę kontraktową, wręcz przeciwnie, tego rodzaju ujęcie może zachęcać silniejszą stronę umowy do mnożenia dodatkowych źródeł kosztów obciążających kontrahenta. Warto przy tym zauważyć, że w podobnej konstrukcyjnie umowie kredytu pojawiają się zbliżone rozwiązania, przy czym w ich przypadku przynajmniej chodzi o prowizje i opłaty, które występują przy czynnościach bankowych, a te są określone w ustawie. Nawet to rozwiązanie nie stanowi dostatecznej ochrony słabszego uczestnika umowy.

Z treści art. 720¹ § 2 KC wynika ponadto, że w pojęciu **pozaodsetkowe koszty** mieszczą się „koszty” czynności podjętych przez dającego pożyczkę jeszcze przed zawarciem umowy, „koszty” związane z jej wykonywaniem oraz „koszty” będące wynagrodzeniem płaconym przez dającego pożyczkę osobom trzecim, na podstawie innych stosunków prawnych. Dodać należy, że w tym ostatnim przypadku chodzi o zobowiązania, w których biorący pożyczkę nie uczestniczy i nie ma wpływu na ich powstanie. Różnorodność tytułów, rodzących wspomniane koszty, nie pozwala na ich precyzyjne kwalifikowanie, osadzenie w strukturze stosunku prawnego, którego źródłem jest umowa pożyczki¹⁶. Można jedynie stwierdzić, że określone w powołanym przepisie prawo dającego pożyczkę do żądania wspomnianych kosztów definiuje świadczenie pieniężne drugiej strony, tj. biorącego pożyczkę, i w przeciwieństwie do odsetek niezaliczonych do tej kategorii, będą to świadczenia przede wszystkim uboczne. Wspomniana trudność powoduje, że w opisie zdarzeń dających podstawę do żądania pozaodsetkowych kosztów sięga się do pojęcia z innej sfery, charakterystycznego dla rachunkowości, a nie opisu zobowiązania. Pojęcie kosztów ma ograniczone znaczenie poznawcze, ilustruje bowiem jedynie to, że są one ponoszone przez daną osobę. Jest to perspektywa tego, kto je ponosi. Bliższe przyjrzenie się niektórym z tych pozycji może prowadzić do zaskakujących konkluzji, nie jest bowiem jasne czym jest opłata za odroczenie terminu spłaty pożyczki lub jej nieterminową spłatę. Wspomniane odroczenie prowadzi przecież do tego, że biorący pożyczkę zmuszony będzie zapłacić odsetki za czas, w którym dodatkowo korzystał z pożyczonych pieniędzy, zaś nieterminowa spłata jest niczym innym jak naruszeniem zobowiązania, z reguły (art. 476 KC) prowadzącym do powstania odpowiedzialności kontraktowej. Powstaje uzasadniona w tym przypadku wątpliwość, jak ustalić relację wspomnianych opłat będących kosztami pozaodsetkowymi do roszczeń o odsetki czy też roszczeń odszkodowawczych. *Prima facie* opłata związana z nieterminową spłatą pożyczki wykazuje istotne podobieństwo do sankcji za jedną z postaci naruszenia zobowiązania, jaką jest zwłoka pożyczkobiorcy. Jeżeli konsekwentnie przyjmować, że nie jest to powinność dłużnicza, ale wierzyielska, to nie powstanie bezpośrednio zarzut naruszenia art. 483 KC o karze umownej. Ta dotyka bowiem dłużnika, jest należna jedynie w razie niewypięnienia długu niepieniężnego. Nie uchyla to pytania, czy pomimo to da się korzystać z umownej konstrukcji kary wierzyielskiej dla sankcjonowania naruszeń powinności pieniężnych.

Jak się zdaje, poniesione przez siebie **koszty „przygotowania”** każdej **umowy** powinna ponosić ta strona, której one służą, zwłaszcza, że kontrahent nie ma w nie wglądu. Tym bardziej, że powstają one wtedy, kiedy umowa nie była jeszcze zawarta, czyli w tym wypadku bez udziału biorącego pożyczkę. Niejasne, a przez to trudne do zwerifikowania, wydają się opłaty związane z udzieleniem pożyczki lub jej obsługą. Przypuszczać należy, że owo „udzielenie” jest w istocie rzeczą elementem spełnienia świadczenia przez dającego pożyczkę, tj. przeniesieniem na własność biorącego określonej ilości pieniędzy (art. 720 § 1 KC), zaś „obsługa” umowy pożyczki otwiera pole do zmieszania w niej kosztów funkcjonowania dającego lub jego przedsiębiorstwa. Jak je określić, to osobne zagadnienie. Warto skorzystać

¹³ Trafnie krytykują to rozwiązanie M. Janiak, A. Janiak [w:] Kodeks cywilny. T. III. Komentarz. Art. 627–1088, pod red. M. Gutowskiego, Warszawa 2022, Legalis, uw. do art. 720, Nb 46, dowodząc, że rozwiązanie polegające na wyznaczeniu w ustawie odsetek maksymalnych, przy jednoczesnym zezwoleniu na obciążanie biorącego pożyczkę także innymi kosztami jej udzielenia, jest dysfunkcyjne i nie zapewnia należytej ochrony przed lichwiarskimi praktykami. Autor krytycznie ocenia również rozwiękłość i detaliczny charakter przepisów, niegodny przepisów rangi kodeksowej. Proponowane nowe art. 720¹–720⁵ oraz 724¹ KC zasadniczo dotyczą jedynie wąskiego zagadnienia ceny kredytu, a zajmują trzy razy więcej miejsca niż cała dotychczasowa regulacja umowy pożyczki w KC.

¹⁴ Zob. art. 36a ustawy z 11.5.2011 r. o kredycie konsumenckim, t. jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 246 ze zm.; dalej jako: KredytKonsU.

¹⁵ R. Trzaskowski zwraca uwagę, że wprowadzenie kryterium natury stosunku prawnego służy zaakcentowaniu, że granice swobody umów nie powinny być ujmowane nazbyt liberalnie, R. Trzaskowski, Granice swobody kształtowania treści i celu umów obligacyjnych. Art. 353¹ KC, Kraków 2005, s. 314.

¹⁶ Na tle art. 110 ustawy z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (t. jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 2324 ze zm.; dalej jako: PrBank) w pojęciu prowizja doszukiwano się wynagrodzenia banku za czynności bankowe, natomiast opłaty miały być pobierane za inne czynności, pełniąc funkcję kompensacyjną, zob. D. Rogoń [w:] Prawo bankowe. T. I i II. Komentarz, pod red. F. Zolla, Kraków 2005, uw. do art. 110, Lex/el, Nb 3.